

La llengua als mitjans

Carla González Collantes

Grup Llengua i Mèdia
Departament de Filologia Catalana
(Universitat Autònoma de Barcelona);
Departament d'Humanitats
(Universitat Pompeu Fabra)

Les dades sobre la difusió i l'audiència dels mitjans de comunicació en català a Catalunya confirmen que, de manera general, durant el bienni 2013–2014 es manté la tendència a l'alça respecte a anys anteriors. Tot i això, la presència del castellà continua essent superior a la del català, especialment en relació a l'oferta de revistes, de premsa esportiva i de canals de televisió generalistes i, sobretot, temàtics. És notable l'increment constant de l'ús del català a la xarxa i, per al cas que ens ocupa, en els mitjans de comunicació en línia. També cal destacar que, per primera vegada, la major part dels oients de Catalunya aposta per escoltar la ràdio (generalista, però també temàtica) en català.

GONZÁLEZ COLLANTES, Carla (2015): "La llengua als mitjans", a CIVIL I SERRA, Marta; CORBELLA CORDOMÍ, Joan M.; FERRÉ PAVIA, Carme; SABATÉ I SALAZAR, Joan, eds: *Informe de la comunicació a Catalunya 2013–2014*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Col·lecció Lexikon Informes, 4, pàgs. 103–114. e-Pub gratuït a <http://dogc.gencat.cat/web/.content/Publicacions/docs/InformeDeLaComunicacioACatalunya13-14.epub>

Sense uns mitjans de comunicació que “parlen” català, la nostra llengua no pot aspirar a la normalitat o, com a mínim, a la igualtat respecte del castellà

1. Introducció¹

Tot i que fa anys que es va recobrar l'oficialitat del català, encara s'ha d'avançar cap a la normalització lingüística, per a la qual cosa és necessària la implicació de tots els estaments socials, tant els públics com els privats. En l'assoliment d'aquesta fita hi ha uns quants àmbits que són clau: l'administració pública, l'ensenyament i els mitjans de comunicació. El paper dels mitjans, en tant que són productes massius, és imprescindible: sense uns mitjans de comunicació que “parlen” català, la nostra llengua no pot aspirar a la normalitat o, com a mínim, a la igualtat respecte del castellà. La premsa, la ràdio, la televisió i internet contribueixen a estendre l'ús social de la llengua i a capgirar la situació diglòssica a què ha dut un procés de substitució lingüística en estat avançat, especialment en alguns dels territoris on el català és la llengua pròpia.²

En aquest capítol s'analitzarà la presència del català en els mitjans de comunicació de Catalunya pel que fa a la difusió i l'audiència. Per fer-ho s'han extret dades de diferents fonts que apareixeran convenientment referenciades: l'*Informe de política lingüística 2013*, l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població de Catalunya*, l'EGM Baròmetre Catalunya, el Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, l'Oficina de Justificació de la Informació (OJD) i Kantar Media. També s'han tingut en compte les dades aportades en el *VII informe sobre la situació de la llengua catalana* (2013), coordinat per la Xarxa CRUSCAT.

Tot i que ens centrarem només en el cas de Catalunya, cal constatar que tant l'oferta com la demanda de mitjans en català és molt diferent en altres territoris amb què Catalunya comparteix llengua i cultura. I queda lluny, encara, l'anomenat *espai català de comunicació*, concepte batejat per Josep Gifreu als anys 80. El procés de normalització lingüística, força avançat a Catalunya i en els mitjans catalans, malgrat tot el que queda per fer, és ben lluny de ser una realitat a les Illes i, encara més, al País Valencià, on la presència del català, també en els mitjans de comunicació, és sovint anecdòtica. Amb el tancament d'RTVV el 29 de novembre de 2013 i la progressiva castellanització d'IB3, el català pateix un gran retrocés. Perquè la llengua catalana sobrevisqui cal que sigui ben viva arreu dels Països Catalans. I això, a hores d'ara, tal com demostra l'ús del català en els mitjans, amb l'excepció de Catalunya, és una entelèquia.

2. Visió general

Segons l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població de Catalunya 2013* —el responsable de la qual és el Departament de Cultura, per mitjà de la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) i de l'Institut d'Estadística de Catalunya—, el coneixement del català ha crescut respecte a la primera i segona enquesta, en què s'analitzaven dades dels anys 2003 i 2008: a Catalunya, en nombres absoluts, hi ha gairebé 5.900.000 persones de 15 anys o més que entenen el català, 5.027.200 persones que el saben parlar, 5.152.400 persones que el saben llegir i 3.776.300 persones que el saben escriure. Però aquesta no és l'única dada positiva que es desprèn de l'enquesta: l'evolució de l'ús de la llengua es manté estable, la transmissió lingüística intergeneracional és favorable al català, que és la llengua més freqüent als centres de treball,

1. Aquest text s'ha elaborat en el marc del Grup Internacional d'Estudis sobre Comunicació i Cultura (InCom-UAB), reconegut com a grup de recerca consolidat per la Generalitat de Catalunya per al període 2014–2016 (referència 2014 SGR 1594).

2. Sobre el procés de normalització lingüística en els mitjans de comunicació, de 1976 a 2013, vegeu GIFREU (2014).

i més del 40% de la població té interès a aprendre-la o millorar-ne el coneixement, entre altres dades.

En relació als mitjans de comunicació, la mateixa DGPL publica al seu web dades optimistes: actualment es publiquen més de 400 diaris i revistes impresos i digitals en català, hi ha més de 80 canals de televisió públics i privats, i més de 100 emissores de ràdio emeten cada dia en aquesta llengua.³ Ara bé, malgrat aquesta oferta, quina és realment la demanda? És a dir, quina és l'audiència d'aquests mitjans? Com es veurà a continuació, els percentatges canvien en funció del tipus de mitjà (televisió, ràdio, premsa, revistes i internet). Ara bé, el consum de mitjans en castellà, com també el nombre, continua essent majoritari.

Segons l'*Informe de política lingüística 2013*, la televisió és el mitjà amb més audiència en català entre els seus usuaris:⁴ un 47,8% de la població que veu televisió mira canals només o sobretot en català,⁵ un 83% ho fa en castellà i un 3,4% en altres llengües diferents del català i el castellà. La ràdio presenta una situació més equilibrada, ja que el 43,9% dels oients segueix programes només o sobretot en català, el 45,1% només o sobretot en castellà, el 18,4% l'escolta indistintament en català i en castellà i el 2,1% en altres llengües.⁶ De la població que llegeix premsa diària, un 35,3% ho fa només o sobretot en català, el 48,4% només o sobretot en castellà, el 14,4% en català i castellà i el 1,2% en altres llengües.⁷ El consum de revistes en català és molt menor: de la població que llegeix revistes, el 12,9% les llegeix només o sobretot en català, el 83,5%, només o sobretot en castellà, i el 7,2%, en ambdues llengües. Finalment, el 41,7% de la població que fa servir internet visita pàgines només o sobretot en català, i el 89,1%, en només o sobretot castellà, mentre que el 25,2% dels internautes visita pàgines en altres llengües, sobretot en anglès (17,9%).

El 2014 algunes d'aquestes dades encara són més optimistes. Segons l'EGM Baròmetre Catalunya, el percentatge de persones que escolta ràdio en català va augmentar respecte al de l'informe citat en el paràgraf anterior: els oients de ràdio en català van augmentar fins al 65,5% i els de ràdio en castellà només ho van fer fins al 48,1%. No passa el mateix, en canvi, a la premsa diària, on no només el castellà continua essent la llengua de més consum, sinó que, a més, els diaris en aquesta llengua guanyen més lectors: mentre que el català progressa fins al 40,4% dels lectors, el castellà creix fins al 68,9%.⁸

A continuació ampliarem i contrastarem aquestes dades amb les aportades per l'EGM Baròmetre Catalunya, l'OJD i Kantar Media. Tanmateix, com es veurà, totes les dades, malgrat haver-se extret amb procediments diferents i fent servir diversos sistemes de mesura, confirmen les tendències que assenyala l'*Informe de política lingüística 2013*.

3. Premsa

3.1. Premsa diària generalista

Segons l'EGM Baròmetre Catalunya 2013, el 35,2% de la població catalana (de 14 anys o més) llegeix diaris d'informació general cada dia (de dilluns a divendres). *La Vanguardia* i *El Periódico de Catalunya*, els dos diaris més llegits a Catalunya, tenen 729.900 (l'11,8% de la població) i

3. Encara que no és del tot exhaustiu, un bon directori en línia per conèixer els mitjans en llengua catalana que hi ha tant a Catalunya com a la resta dels Països Catalans és Bon Dia, creat per la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA). www.ccma.cat/bon-dia

4. La televisió és, de tots els mitjans, el que més audiència té, independentment de la llengua de consum.

5. TV3, la cadena de televisió més vista, sovint lidera les audiències i se situa per sobre de la resta de televisions, incloses les espanyoles amb més audiència.

6. Cal tenir present que una mateixa persona pot veure o escoltar programes en català i en castellà (pregunta d'opció múltiple).

7. A diferència de la resta de mitjans, la pregunta sobre diaris és simple (només una resposta per enquestat).

8. Per a més informació, vegeu el capítol "La ràdio" d'aquest mateix informe.

En els darrers anys el nombre de lectors de premsa impresa és inversament proporcional al de lectors de premsa digital: els primers descendeixen i els segons augmenten

9. El diari *Ara*, que des del febrer de 2012 es distribuïa al País Valencià, ja no hi arriba entre setmana des del maig de 2014, i l'edició illenca, l'*Ara Balears*, a partir del 15 de setembre del 2014 tan sols es publica en paper els dissabtes i diumenges.

10. Cal tenir en compte que l'univers de la mostra per a l'any 2013 era de 6.165.200 persones de 14 anys o més. Per a l'any 2014, aquesta xifra augmenta a 6.269.000 persones. Així mateix, es passa de 35,2% lectors de diaris a 31,5%.

11. S'ha sumat el nombre total de lectors (en castellà i en català), que apareix desglossats més amunt.

12. L'OJD tampoc no diferencia els exemplars editats i difosos en català i en castellà.

13. Cal recordar que, abans de l'aparició de l'*Ara* i de l'edició catalana de *La Vanguardia*, l'any 2010, els percentatges corresponents al català eren d'un 23,2%. El 2012, amb tots dos diaris ja en circulació, aquest percentatge es va incrementar fins al 41,9%.

14. Es tracta d'una tendència que es remunta a anys anteriors i que es fa més evident si es comparen aquestes dades amb les del període comprès entre el juliol de 2012 i el juny del 2013.

549.100 lectors diaris (el 8,9%), respectivament. Val a dir, però, que en el recompte total de l'audiència, com també passa amb el diari provincial *Segre* (que té 96.000 lectors, és a dir, l'1,6% de la població), s'han sumat les edicions en català i en castellà. Ara bé, sí que disposem de dades desglossades per al 2014. *La Vanguardia* tingué 316.700 lectors en català (5,1%) i 336.000 en castellà (5,4%) i *El Periódico de Catalunya* tingué 213.300 lectors en català (3,4%) i 271.500 en castellà (4,3%). El diari *Segre*, per la seva banda, en tingué 59.000 en català (0,9%) i 43.100 en castellà (0,7%). Com veiem, doncs, tret del cas del diari *Segre*, la balança es decanta lleugerament cap al castellà, especialment entre els lectors d'*El Periódico de Catalunya*.

D'altra banda, entre els diaris més llegits que s'editen només en català hi ha *El Punt Avui*, amb 144.200 lectors (2,3%) el 2013 i 150.700 (2,4%) el 2014, i l'*Ara*, amb 96.800 lectors (1,6%) el 2013 i 118.400 (1,9%) el 2014.⁹ Pel que fa als diaris d'informació general d'àmbit provincial que s'editen en català, cal destacar també el *Diari de Girona*, que tingué 43.000 lectors (0,7%) el 2013 i 41.100 (0,7%) el 2014, i *Regió7*, que en tingué 38.000 (0,6%) el 2013 i 30.300 (0,5%) el 2014.

Si comparem les dades de l'EGM Baròmetre Catalunya de 2013 i de 2014, els percentatges varien lleugerament.¹⁰ Els dos diaris més llegits perden lectors: *La Vanguardia* en passa a tenir 653.800 (10,4%), i *El Periódico de Catalunya*, 485.200 (7,7%).¹¹ En canvi, *El Punt Avui* i l'*Ara* en guanyen: el primer passa a tenir 150.700 lectors (2,4%), i el segon, 118.400 (1,9%). Pel que fa a diaris d'àmbit més restringit, *Segre* (1,6%) i el *Diari de Girona* (0,7%) es mantenen i *Regió7* perd lectors (0,5%).

En relació a les dades que aporta l'Oficina de Justificació de la Difusió (OJD), que certifica la difusió de diaris, revistes i publicacions professionals, corresponents al període comprès entre juliol de 2013 i juny de 2014, els diaris amb més exemplars a Catalunya van ser *La Vanguardia* (173.629 exemplars impresos i 145.873 difosos) i *El Periódico de Catalunya* (122.388 i 96.162, respectivament).¹² El diari editat només en català amb més audiència és *El Punt Avui* (amb 33.291 exemplars publicats i 24.145 exemplars distribuïts), seguit pel diari *Ara* (amb un tiratge de 28.667 exemplars i una difusió de 15.390) i, de lluny, pels diaris d'àmbit més reduït: *Segre* (12.582 i 9.892), *Diari de Girona*, (7.544 i 5.626), *Regió7* (7.194 i 5.878) i *Diari de Terrassa* (3.833 i 3.181).

Aquestes dades de l'OJD palesen, per al període 2013–2014, la continuació de la tendència ja iniciada el 2011, és a dir, un augment de la proporció de diaris difosos en català en relació als difosos en castellà (42,3% en català i 57,7% en castellà).¹³ Tanmateix, si comparem les dades de l'OJD del període comprès entre juliol de 2013 i juny de 2014 amb les del període comprès entre gener i desembre de 2013, cal fer notar que s'ha produït una davallada lleu en la difusió de premsa generalista que afecta tots els mitjans per igual.¹⁴ *La Vanguardia* passa de 152.320 a 145.873 exemplars; *El Periódico de Catalunya*, de 101.053 a 96.162; *El Punt Avui*, de 24.201 a 24.145; l'*Ara*, de 15.787 a 15.390, etc. Val a dir que es tracta d'una tendència generalitzada que no es detecta només en els mitjans en català: en els darrers anys el nombre de lectors de premsa impresa és inversament proporcional al de lectors de premsa digital: els primers descendeixen i els segons augmenten.

Malgrat aquesta disminució global del nombre d'exemplars difosos, el 2013 s'ha continuat incrementant al Principat la proporció d'exemplars difosos en català en relació als exemplars difosos en castellà, tendència ja iniciada el 2011. Les xifres parlen per elles mateixes: l'any 2013 hi va haver un 42,3% de diaris difosos en català (enfront del 57,7% en castellà), percentatge superior al 41,9% de 2012 i molt lluny del 23,2% de 2010, abans de l'aparició de l'*Ara* i de *La Vanguardia* en català.

3.2. Premsa gratuïta

D'altra banda, tal com descriu el *Llibre blanc de la premsa comarcal 2013*, editat per l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal, a Catalunya hi ha més d'un milió de lectors de premsa local i comarcal. Segons aquest informe, realitzat per Enric Yarza, Iolanda Garcia i Ferran Alonso, la premsa comarcal és líder en 38 de les 41 comarques catalanes existents en el període. Tot i que aquest llibre recull dades de 2012 i, per tant, anteriors al període que estem analitzant, podem dir que aquesta situació es manté, i en el cas concret dels diaris en català ha millorat. La distribució de la premsa gratuïta en català, segons les dades de l'OJD corresponents a 2013, ha augmentat percentualment dos punts i mig respecte a l'any anterior (19% el 2013 enfront del 16,5% el 2012). Tanmateix, cal fer notar que aquest augment percentual pot raure en la desaparició d'alguns diaris que es publicaven només en castellà (*ADN* el 2011 i *Qué!* el 2012) i no en un augment real del nombre d'exemplars gratuïts difosos en català.

L'Associació de Mitjans d'Informació i Comunicació (AMIC) recull 96 capçaleres de premsa gratuïta i recorda que aquesta és líder d'audiència a la gran majoria de comarques catalanes segons l'EGM Baròmetre Catalunya. Les publicacions gratuïtes en català líders sumades superen habitualment en audiència les líders de la resta de mitjans de comunicació. Els diaris de proximitat i de pagament líders els supera del 50% a més del 200%. A més d'un gran nombre de mitjans locals i comarcals gratuïts, cal destacar *20 Minutos* (el 40% de la informació que s'hi publica és en català i el 60% en castellà), amb una audiència de 278.900 lectors el 2013 i 206.600 el 2014, segons l'EGM Baròmetre Catalunya. Això representa un 4,5% i un 3,3%, respectivament, del total de la població de 14 anys o més.

3.3. Premsa esportiva

Com en l'anterior *Informe de la comunicació a Catalunya* (RICO, 2013), continuem detectant una manca important de diaris esportius en català. L'audiència de *Mundo Deportivo* (6%), *Sport* (5,5%), *Marca* (3,6%) i *As* (2,1%), totes quatre capçaleres en castellà, demostra que hi ha un interès per la premsa esportiva. Ara bé, tan sols hi ha un capçalera en català, *LEsportiu*,¹⁵ que actualment, a més de poder-se trobar a tots els quioscos de Catalunya al preu de 0,5 euros, s'encarta cada dia en *El Punt Avui* i, els dilluns i els divendres, en les edicions d'*El 9 Nou* d'Osona i el Ripollès i del Vallès Oriental. Tanmateix, aquest mitjà no ha acabat de reeixir. Les raons, que potser tenen a veure amb el perfil del lector de premsa, s'haurien d'estudiar des d'una perspectiva sociològica.

L'any 2013 hi va haver un 42,3% de diaris difosos en català (enfront del 57,7% castellà), percentatge superior al 41,9% de 2012 i molt lluny del 23,2% de 2010, abans de l'aparició de l'*Ara* i de *La Vanguardia* en català

15. Aquest mitjà, abans conegut com a *El 9 Esportiu de Catalunya*, no està controlat per l'OJD i, per tant, no disposem de les dades d'audiència.

Segons l'EGM Baròmetre Catalunya (2014), en el rànquing de revistes més llegides, la immensa majoria en castellà, trobem *Sàpiens* i molt per darrere *Time Out Barcelona*, *Cavall Fort*, *Descobrir Catalunya*, *Cuina*, *El Temps*, *Tatano*, *L'Avenç* i *Serra d'Or*

3.4. Revistes

En termes absoluts, quant al nombre de capçaleres editades a Catalunya, el català continua essent majoritari: l'any 2013 l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC) aglutinava 120 revistes de subscripció no gratuïta. Tanmateix, en nombre de lectors, aquestes revistes són minoritàries. Els catalans continuen consumint revistes en castellà, la majoria editades fora de Catalunya. Això s'explica pel fet que, malgrat l'oferta de publicacions en català, hi continua havent molts buits: a hores d'ara no hi ha cap revista en català que parli de les anomenades *notícies del cor*, ni de bicicletes, ni de moda...¹⁶

Les revistes en català que es publiquen actualment són força especialitzades i estan destinades a un públic més reduït que no pas la majoria de capçaleres en castellà. Amb tot, n'hi ha alguna que sobresurt, com ara *Sàpiens*, una revista de divulgació històrica i periodicitat mensual. De les dades de l'OJD es desprèn que aquesta publicació també s'ha vist afectada per la crisi de la premsa en paper. En el període comprès entre gener i desembre de 2013, *Sàpiens* va tenir una difusió de 15.286 exemplars, xifra lleugerament inferior als 15.908 de 2012 i encara més distant dels 17.116 de 2011. L'EGM Baròmetre Catalunya (2014) ens aporta dades relatives al nombre de lectors (de 14 anys o més): *Sàpiens*, 134.600, és a dir, el 2,2% de lectors de revistes d'entre el total de la població catalana que en llegeix. Això la situa en la dotzena posició d'entre les revistes més llegides a Catalunya. En el rànquing de revistes més llegides, la immensa majoria en castellà, trobem, molt per darrere de *Sàpiens*, les revistes *Time Out Barcelona*, amb 57.100 lectors (0,9% de la població); *Cavall Fort*, amb 53.000 (0,9%); *Descobrir Catalunya*, amb 45.600 (0,7%); *Cuina*, amb 45.000 (0,7%); *El Temps*, amb 32.800 (0,5%); *Tatano*, amb 32.000 (0,5%); *L'Avenç*, amb 23.500 (0,4%) i *Serra d'Or*, amb 20.600 (0,3%).

Com a exemple del moment complex que viu, en general, la premsa en paper, cal recordar el tancament l'any 2013 de les revistes *Sons* i *Jaç* —un tancament “temporal” tot i que “indefinit”, segons el president del grup Enderrock, Lluís Gendrau—. Tres anys després, els continguts d'aquestes dues revistes, consultables en línia al portal d'Enderrock, continuen integrats en les edicions en paper de les altres dues capçaleres del grup: *Enderrock* i *440 Clàssica*. En contrapartida, el grup ha millorat els continguts del web.

D'altra banda, el nombre de suplementes de premsa diària en català és insignificant respecte del nombre de suplementes en castellà (1 i 10, respectivament). Segons les dades de l'EGM Baròmetre Catalunya, el 2013 *Presència*, el suplement d'*El Punt Avui*, va tenir una audiència de 75.700 lectors (l'1,2%) d'un total de 830.600 (el 13,6%) persones que llegeixen els suplementes dels diaris. El 2014, d'un total de 692.300 lectors, 61.100 (1,1%) van llegir aquest suplement. El problema, en aquest cas, és el mateix que el de les revistes i la premsa esportiva: si no hi ha oferta, no hi pot haver demanda.

16. Sí que hi ha una revista de cotxes i una revista digital de motos: *Cotxes* i *Motor.cat*. Són mitjans minoritaris i la seva presència és més aviat anecdòtica.

4. Ràdio

Per a l'any 2013, l'EGM Baròmetre Catalunya aporta les dades següents. El 31,1% de població catalana (de 14 anys o més) escolta, de dilluns a divendres, ràdio generalista. Per emissores, les dues més escoltades tenen una programació 100% en català. RAC1 és seguida per l'11,3% de la població (699.000 oients diaris) i Catalunya Ràdio, pel 9,3% (571.000 oients). La tercera emissora de ràdio més escoltada a Catalunya, amb programació en català i castellà, és una emissora estatal: la Cadena SER, amb 408.000 oients diaris (6,6% de la població).

Per a l'any 2014 l'EGM Baròmetre Catalunya aporta dades encara més positives respecte a la ràdio generalista.¹⁷ El percentatge de població que n'escolta augmenta fins al 31,3%, com també augmenta l'audiència de RAC1 (786.300 oients, ço és, el 12,5%) i de Catalunya Ràdio (580.200 oients, ço és, el 9,3%). Es confirma, doncs, per al període 2013–2014, l'augment de la proporció d'audiència que escolta ràdio generalista en català a Catalunya.

Respecte a l'audiència d'emissores de ràdios temàtiques, que és del 40,3% de dilluns a divendres, incloent-hi emissores musicals i d'informació, les emissores més escoltades en català¹⁸ són Flaix, amb 322.700 oients (5,2%) el 2013 i 278.800 (4,5%) el 2014; RAC 105, amb 267.900 (4,4%) el 2013 i 242.500 (3,9%) el 2014, i Flaixbac, amb 261.000 (4,2%) el 2013 i 271.500 (4,5%) el 2014.¹⁹ Val a dir, però, que es tracta d'emissores musicals i, encara que el 100% de les locucions són en català, el percentatge de cançons en anglès o en castellà és superior al de cançons en català. D'altra banda, cal destacar que, davant del gran nombre d'emissores musicals que emeten en castellà, és un fet positiu per al català que l'audiència triï emissores com Flaix, RAC105 i Flaixbac.

Tal com assenyala encertadament el *VII informe sobre la situació de la llengua catalana (2013)*, coordinat per la Xarxa CRUSCAT, malgrat no haver-hi dades referents a la ràdio comarcal i local, pública o privada, la majoria dels continguts que s'hi emeten són en català, la qual cosa demostra que aquest és un dels sectors on la llengua pròpia ha aconseguit una certa normalització.

5. Televisió

Com hem dit adés, de tots els mitjans en català, la televisió és el que té més audiència: el 47,8% de la població veu diàriament canals en català, encara que el nombre d'espectadors en castellà gairebé dobla aquesta xifra a causa de la gran quantitat dels canals estatals de TDT, que tenen un gran seguiment. Segons les dades de Kantar Media, Televisió de Catalunya (TVC) és líder d'audiència a Catalunya en termes d'audiència acumulada diària: TV3 (38,3%),²⁰ molt per davant de la resta de canals de la corporació: Super3/33 (14,1%), 3/24 (13,3%) i Esport3 (12%). Pel seu costat, un 18% d'espectadors accedeixen diàriament a 8TV té. Més enllà de les grans cadenes tradicionals espanyoles, l'audiència de les altres es perd entre la immensitat de l'actual oferta de cadenes generalistes i temàtiques en castellà gràcies a la TDT.

Segons l'EGM Baròmetre Catalunya, durant els anys 2013 i 2014 es confirma l'augment de la proporció d'audiència que escolta ràdio generalista en català

17. En canvi, el nombre total d'oients disminueix: passa de 4.051,8 milers d'oients (65,7%) a 3.983,7 milers (63,6%), davallada que afecta la ràdio temàtica (musical i informativa).

18. L'emissora musical més escoltada és Los 40 Principales, que emet en castellà. El 2013 va tenir 383.500 oients diaris (6,2% de la població) i el 2014 en va tenir 325.600 (5,2%).

19. Es comptabilitza l'audiència diària de dilluns a divendres, atès que l'audiència dels caps de setmana és lleugerament diferent. El cap de setmana, per exemple, Flaix supera Los 40 Principales (5 i 4,8% d'audiència, respectivament). En canvi, pel que fa a les emissores generalistes, RAC1 (7,9%) continua superant Catalunya Ràdio (7,4%).

20. Les cadenes espanyoles que segueixen TV3, pel que fa a audiència, són Antena 3 (36,4%), Telecinco (33,5%), La Sexta (29,7%) i Cuatro (29,6%).

L'EGM Baròmetre Catalunya aporta aquestes dades: el 2013 un total de 3.678.800 persones (un 59,7 % de la població) veieren diàriament cadenes de televisió generalistes estatals, mentre que el 2014 ho feren 3.854.000 (61,6%); les temàtiques estatals van ser vistes per 2.280.500 espectadors (un 37% de la població) el 2013 i per 1.989.500 (31,7%) el 2014; 1.742.900 catalans (el 28,3% dels catalans) veieren cadenes autonòmiques el 2013 i 1.790.500 (28,6%) durant el 2014. Quant a les televisions locals, van ser vistes diàriament per 80.100 persones (un 1,3% de la població) el 2013 i per 77.600 (1,2%) el 2014.

Quines són les cadenes de televisió més vistes a Catalunya? Segons l'EGM Baròmetre Catalunya (que mesura l'univers de persones a partir de 14 anys), TV3 encapçala el rànquing amb prop de 1.500.000 espectadors de mitjana diària (24,4% de l'audiència) el 2013 —el mateix percentatge d'espectadors que Antena 3—, però el perd el 2014, amb una mitjana d'1.418.000 (22,6%) espectadors diaris,²¹ enfront dels 24,8% d'Antena 3 i els 22,8% de Telecinco (que el 2013 aplegava el 21,9%). Tots dos anys TV3 se situa força per davant de La 1, amb 1.095.000 espectadors (17,8% de l'audiència) el 2013 i 1.039.000 espectadors (16,6%) el 2014. D'altra banda, tot i que amb menys audiència que altres cadenes estatals generalistes, hi ha la televisió privada i en català 8TV, amb 376.000 espectadors (un gens menyspreable 6,1% de l'audiència) el 2013 i 357.300 (5,7%) el 2014. De les televisions locals, la més vista és BTV, que acumula 497.000 espectadors mensuals el 2013 (un 8,1% de l'audiència) i 412.000 el 2014 (6,6%).

Dels canals temàtics més vistos a Catalunya, tal com recull l'EGM Baròmetre Catalunya, no n'hi ha cap en català. Malgrat que podríem classificar el 33 i Super3 com a temàtics i no com a generalistes, tal com fa la Fundacc, de nou es produeix un problema d'oferta. Davant la gran abundància de canals temàtics en castellà, el català està orfe.

Les dades que proporciona Kantar Media sobre l'univers de persones a partir de 14 anys complementen les de l'EGM Baròmetre Catalunya i donen el lideratge a TV3, tant l'any 2013 com el 2014, en relació a la quota de mercat de tot el consum de televisió que es produeix a Catalunya. L'any 2014 TV3 va assolir una quota de pantalla conjunta del 18,6%, i va superar així el 17,8% de 2013 i el 17,1% de 2012. Aquesta xifra és especialment positiva si es té en compte el context actual, en què, arran de la posada en marxa de la TDT, s'ha produït una multiplicació de canals que ha repercutit en la fragmentació de l'audiència. D'entre els diferents canals de TVC, TV3 va ser el més vist a Catalunya. El mes d'octubre de 2014, per exemple, TV3 va assolir una quota de pantalla del 14,2%,²² per davant de Telecinco i Antena 3 (canals als quals va superar en 1,2 i 2,7 punts, respectivament), i va ser la cadena més vista 21 dies del mes.²³ Endemés, va tancar el 2014 essent, per cinquè any consecutiu, el canal més vist, amb una quota anual del 12,6%, per davant de Telecinco i Antena 3, empatades amb un 11,7%.

Val a dir, d'altra banda, que el maig del 2014 es va produir un fet que cal destacar: el Departament de Cultura i Canal + van signar un acord pel qual la plataforma televisiva es comprometia a subtitular en català més de 100 pel·lícules i 16 sèries de ficció. Durant els sis primers mesos un 21% dels abonats a Catalunya (68.100 llars) va utilitzar el servei i va consumir

21. En canvi, els altres canals de TVC tenen una audiència molt més reduïda. El 33 té un 1,1% d'espectadors i Super3, un 0,5%. Si sumem l'audiència dels diferents canals de TVC, el percentatge total és del 26%.

22. El mateix mes, l'octubre del 2014, Esport3 va mantenir una quota de l'1,2%. Super3/33 es va situar en l'1,6% i 3/24 continuava liderant l'audiència dels canals informatius especialitzats, amb una quota de 1,6%, segons dades de Kantar Media.

23. El *Telenotícies* va ser el programa més vist un total de 21 dies. Els altres programes van ser *Polònia*, *Crackòvia* i les transmissions dels partits de la Lliga de Campions FC Barcelona-Ajax i de la Supercopa de Catalunya FC Barcelona-RCD Espanyol.

24. Si als de Catalunya s'hi sumen els abonats de les Illes Balears i el País Valencià, el percentatge de llars que fan servir regularment la subtitulació en català baixa al 15%. Aquesta data posa en relleu les enormes diferències sociolingüístiques que existeixen entre tots tres territoris i el greu procés de substitució que viu el català a les Illes i, sobretot, al País Valencià.

25. L'article "Punt Cat i seguit", del periodista Martí Crespo, ofereix una bona panoràmica de l'evolució del català a internet, dels orígens a l'actualitat.

regularment productes subtitulats. Aquestes dades es desprenen d'una enquesta feta pel mateix Canal +, que també va fer públic que del 43% de les llars catalanes abonades que desconeixien l'existència del servei, el 32% assegurava que el començaria a utilitzar. Si fos així, es podria passar de 68.100 a devers 104.800 llars que miren pel·lícules i sèries subtitulades en la nostra llengua.²⁴

6. Internet

Durant el període 2013–2014 la presència del català a internet, que és una de les 25 llengües més utilitzades a la xarxa, ha continuat avançant (CRESPO, 2013).²⁵ A més de les dades relatives a l'audiència dels mitjans que ens subministren diferents fonts (OJD Interactiva, EGM Baròmetre Catalunya, etc.) també és una notícia rellevant el fet que l'any 2014 es va tancar amb el nombre més elevat de dominis .cat des que es va donar d'alta aquest domini, l'any 2006: en un sol any se'n crearen 23.534 de nous. En termes globals el .cat va créixer el 2014 un 17% respecte del 2013 i l'any es va tancar amb 83.300 dominis actius.²⁶ Un altre mesurador del bon estat de salut de la llengua a la xarxa és la Viquipèdia, que es va començar a editar en català el 2001. En el moment d'escriure aquest capítol hi havia 461.129 articles en la nostra llengua.²⁷

Des que el 1996 va néixer el primer mitjà de comunicació digital en català, *VilaWeb*,²⁸ s'ha produït una eclosió de mitjans en línia. La reducció de costos i el potencial d'aquesta xarxa de xarxes (que per molts en un futur immediat substituirà per complet els mitjans tradicionals) són dues raons per apostar per la creació de mitjans digitals. I encara hi podem afegir una tercera: la vitalitat de què gaudeix el català a la xarxa (PARTAL, 2008).²⁹ De fet, internet és, per ventura, l'àmbit en què la llengua catalana ha aconseguit un nivell més alt de normalització, i això que fa poc més de 20 anys que va aparèixer a la xarxa el primer lloc web en català.³⁰

L'any 2014 l'Associació de Mitjans d'Informació i Comunicació (AMIC) —abans coneguda com a Associació Catalana de la Premsa Gratuïta i Mitjans Digitals (ACPG)— va censar 89 capçaleres digitals exclusivament en català (xifra que supera el nombre de capçaleres catalanes que difonen la informació en castellà).³¹

Però no només cal destacar el nombre de mitjans digitals en català, també l'audiència. Segons les últimes dades de l'OJD Interactiva de què disposem en el moment de l'elaboració d'aquest informe, corresponents al desembre de 2014, *Nació Digital* és el diari en línia amb més lectors únics mensuals (2.026.077), seguit de l'*Ara.cat* (1.901.974 lectors únics) i *VilaWeb* (1.214.429 lectors únics). A més, *Nació Digital* i *Ara.cat* ocupaven les posicions 28 i 29 del rànquing de l'audiència entre un total de 244 mitjans digitals d'Espanya. *VilaWeb*, el 39.

D'altra banda, en relació al català a internet, cal no passar per alt l'aparició, el 6 d'octubre de 2014, de l'edició digital en català del diari estatal *El País*: *ElPaís.cat*.³² Es tracta d'una aposta, tot i que potser interessada, per la llengua pròpia de Catalunya i, alhora, per la difusió d'informació a través de la xarxa de xarxes. Creiem que no és casual

26. Els dominis .cat continuen creixent: a principi de gener del 2015 ja n'hi havia 84.848.

27. Val a dir que la versió catalana de la Wikipedia va ser la segona a crear-se, després de l'anglesa. Ho féu el 16 de març de 2001. Pel que fa a la producció d'articles, la catalana ocupa la dissetena posició d'entre les 288 edicions existents en diferents llengües.

28. Aquell mateix any també va néixer *Osona.com*, creat per Miquel Macià. Actualment forma part de *Nació Digital*.

29. Tot i que l'anglès és, sense cap mena de dubte i amb molta diferència, la llengua més usada a internet, el català hi té una presència ben destacable, sobretot si es té en compte que és una llengua minoritzada i minoritària. De fet, internet és un altaveu per a les cultures que, com la catalana, han estat i estan subjugades. Moltes cultures no imperants han aprofitat internet per fer-se escoltar, i la catalana, en concret, ho ha aconseguit amb escreix.

30. El primer web en català, i un dels cent primers de tot el món, fou el de la Universitat Jaume I (www.UJI.es), creat per Jordi Adell i els germans Carles i Antoni Bellver l'estiu de 1994. Aquest web va esdevenir, per dir-ho de manera metafòrica, la pedra foguera en la introducció (i eclosió) del català en internet. Aquell mateix any la revista valenciana *El Temps* també va penjar el seu propi web a internet i va esdevenir així el primer mitjà de tot Espanya a digitalitzar-se. Al darrere d'aquesta fita hi havia Vicent Partal i Assumpció Maresma, que poc després crearien *La Infopista*, l'any 1995, i *VilaWeb*, l'any 1996.

31. Des de febrer de 2012, l'Associació de Mitjans d'Informació i Comunicació (AMIC) té un conveni amb OJD per poder oferir el rànquing mensual de publicacions digitals en català.

32. <http://cat.elpais.com>

Entre els mitjans en català nascuts durant el bienni, destaca El Punt Avui TV, fruit d'un acord entre El Punt Avui i Canal Català per arrendar les seves llicències de televisió, i que va iniciar les seves emissions el 23 d'abril de 2014

que aquest mitjà neixi enmig del procés independentista que es viu a Catalunya, al qual s'oposa explícitament des de les seves pàgines. De fet, la vicepresidenta del govern espanyol, Soraya Sáenz de Santamaría, que va acudir a l'acte de presentació del mitjà, va dir que aquesta “nova veu” simbolitza el “diàleg fraternal entre català i castellà” perquè totes dues llengües són “alhora espanyoles i catalanes”. També va apel·lar al “diàleg real, assenyat i obert” entre Catalunya i Espanya i va advocar per una “convivència” en la qual ambdues “sempre han trobat lleres fructíferes”. En el mateix acte, el president d'*El País* i del Grup Prisa, Juan Luis Cebrián, va dir que el llançament d'aquest portal era una aposta del grup empresarial per la “bicapitalitat efectiva” (de Madrid i Barcelona), i va assegurar que el fet que Catalunya “no tingui poder per ser independent no vol dir que no tingui cap poder” (PELLICER, 2014).

7. Nous mitjans en català

L'actual crisi econòmica i financera ha afectat també els mitjans de comunicació. Amb tot, malgrat que s'han tancat alguns mitjans i s'ha produït una reestructuració de molts altres, paral·lelament n'han aparegut de nous. La xarxa, com veurem a continuació, n'alberga uns quants.

Hi ha un mitjà que ha contribuït a omplir un buit en premsa (digital i en paper) en català. Es tracta del cultural *Núvol*,³³ que va aparèixer a la xarxa el març del 2012 i, d'aleshores ençà, no ha fet més que incrementar l'audiència. Segons dades d'OJD Interactiva, el 2013 aquest digital va tenir 427.023 lectors únics anuals i més de 899.000 visites i, el 2014, entre els mesos d'octubre i desembre, va superar la barrera dels 100.000 lectors únics mensuals.

Dins de l'àmbit de la cultura, el 2013 també ha vist néixer un altre mitjà: la revista *Bearn*,³⁴ impulsada per l'escriptor Sebastià Bennasar i el fotoperiodista Carles Domènec. Tot i no poder disposar del nombre de lectors, la creació d'aquest digital de cultura amplia la presència del català a internet i també les possibilitats dels internautes catalanoparlants d'accedir a la informació cultural en la seva llengua.

El setembre del 2014, després d'una campanya de micromecenatge exitosa, va fer el salt a la xarxa *Crític*,³⁵ un digital impulsat per una cooperativa de periodistes —al darrere de la qual hi ha Roger Palà, Sergi Picazo i Joan Vila— que pretén fer periodisme d'investigació, de qualitat i en català.³⁶ En tancar-se el 2014 ja havien aconseguit el suport de 1.060 subscriptors de pagament i de 1.038 usuaris registrats gratuïtament per rebre'n butlletins d'informació.

El 23 d'abril de 2014 naixia un altre mitjà, El Punt Avui TV,³⁷ fruit d'un acord entre *El Punt Avui* i Canal Català per arrendar les seves llicències de televisió. Aquest canal es pot veure per la TDT a diferents demarcacions de Catalunya i també a través d'internet.

8. Conclusions

Durant el bienni 2013–2014 es confirmen les tendències observades en

33. Nuvol.com

34. RevistaBearn.com

35. ElCrític.cat

36. Crític edita cada setmana un reportatge amb profunditat sobre un tema d'actualitat política, econòmica o social, alhora que publica continguts diaris d'opinió, anàlisi i entrevistes. També editen revistes monogràfiques en paper sobre temes d'interès social.

37. ElPuntAvui.tv

el bienni 2011–2012 pel que fa a la presència i el consum del català en els mitjans de comunicació de Catalunya. Les dades que s’han exposat i analitzat demostren que els mitjans de comunicació en català es mantenen i, en determinats àmbits, fins i tot creixen: d’una banda, i en termes generals, augmenta el nombre de lectors, oients i espectadors i, de l’altra, neixen mitjans nous. Aquest fet és especialment significatiu si tenim en compte el context actual de crisi econòmica.

El mitjà amb un percentatge més alt de consum en català respecte del castellà és la ràdio, que el 2014, per primer cop, té més oients en català (65,5%) que en castellà (48,1%), segons l’EGM Baròmetre Catalunya. També creix el nombre d’internautes que llegeix diaris digitals en català: Nació Digital, que ha superat la barrera dels dos milions de lectors únics, Ara.cat, que gairebé hi arriba, i VilaWeb, amb un milió i escaig de lectors, són els mitjans que trien majoritàriament els catalans per informar-se en la seva llengua. En la premsa escrita, el català, tot i que hi té una presència important, perd lectors el 2014 respecte de 2013: passa de tenir el 13,8% de lectors al 12,7%, mentre que el castellà passa del 19% al 21,7%. En la televisió, el mitjà amb més audiència, TV3, competeix sense problemes amb les cadenes generalistes espanyoles, i sovint és líder d’audiència. Tanmateix, es detecta una absència important del català en les emissores temàtiques, en què la presència del castellà és aclaparadora.

Les xifres d’audiència evidencien que, si hi ha oferta, els catalans consumeixen mitjans de comunicació en català. Tal com s’ha vist, quan les xifres d’audiència no són favorables per al català, la raó que hi ha al darrere és la inexistència d’un mitjà que satisfaci la demanda dels consumidors. El cas de les revistes n’és un bon exemple. Amb tot, malgrat que a Catalunya hi continua havent més oferta de mitjans en castellà i, consegüentment, més consum, les xifres d’audiència en català en general són, tot i les excepcions, altes.

Les xifres d’audiència evidencien que, si hi ha oferta, els catalans consumeixen mitjans de comunicació en català

9. Referències

CRESPO, Martí (2013): “Punt Cat i seguit”, a *Mirmanda*. Núm. 8, especial “Països Catalans. Assaig”, pàgs. 64–75.

DEPARTAMENT DE CULTURA-DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA (2013): *Els usos lingüístics de la població de Catalunya 2013* [En línia]. Generalitat de Catalunya: Direcció General de Política Lingüística, Departament de Cultura.
www.webcitation.org/6Y4dDPxCd

DEPARTAMENT DE CULTURA (2013): *Informe de política lingüística 2013* [En línia]. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
www.webcitation.org/6Y4dTqtdt

GIFREU, Josep (2014): *El català a l’espai de comunicació*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions; Castelló de la Plana: Universitat Jaume I; Barcelona: Universitat Pompeu Fabra; València: Universitat de València.

LÓPEZ LÓPEZ, Bernat (2014): “Els mitjans de comunicació i les indústries

culturals”, a PRADILLA, Miquel Àngel; SOROLLA, Natxo, coords. (2014): *VII informe sobre la situació de la llengua catalana* (2013) Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana; Xarxa CRUSCAT. Pàgs. 123–132.

www.webcitation.org/6Y4cvqiI

PARTAL, Vicent (2008): “Internet, un cas d’èxit per a la llengua”, a ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA: *Llibre blanc de l’ús del valencià II. Iniciatives per al foment del valencià*, València: Acadèmia Valenciana de la Llengua. Pàgs. 501–506.

PELLICER, Lluís (2014): “Neix elpais.cat, ‘una veu liberal i progressista’” [En línia]. ElPais.cat, 6 d’octubre.

www.webcitation.org/6Y4eJRXbr

RICO, Albert (2013): “La llengua”, a CIVIL I SERRA, Marta; BLANCO GIL, José Joaquín; GUIMERÀ I ORTS, Josep Àngel, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2011–2012*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Col·lecció Lexikon Informes, 3, pàgs. 235–254.

YARZA, Enric; GARCIA, Iolanda; ALONSO, Ferran (2013): *Llibre blanc de la premsa comarcal 2013* [En línia]. Barcelona: Associació Catalana de la Premsa Comarcal.

www.webcitation.org/6YRMMV5Jn